

Atheneum-plus (A+):

Een verrijking van het onderwijs voor zowel docenten als leerlingen

Wat:	Waar:	Sector
De inzet van leerpleinen	College de Heemlanden	VO

College de Heemlanden ligt midden in Houten. Iedere dag weten ruim 1500 leerlingen deze school voor havo, atheneum en atheneum-plus (A+) te vinden. Vier jaar geleden werd hier gestart met het anders organiseren van het onderwijs: het concept A+ ontstond. Rosine Scheirs (vervangend afdelingsleider atheneum en A+ en docent Spaans) en Daniëlle Hagg (coördinator A+, docent Engels en coach) vertelden over het werken met A+. In dit portret wordt inzicht gegeven in deze manier van werken, de opbrengsten en uitdagingen.

Waarom anders organiseren?

Op College de Heemlanden werd gestart met A+ vanuit de behoefte van de docenten om begaafde leerlingen beter te kunnen bedienen. De werkgroep gericht op executieve functies kwam namelijk tot de ontdekking dat de docenten niet alleen extra vakinhoudelijk onderwijs wilden geven, maar ook zochten naar hoe de actieve houding van leerlingen gestimuleerd kon worden. Leerlingen doorliepen namelijk zonder problemen de onderbouw, maar liepen in de bovenbouw vast. In het overleg met de werkgroep werd dan ook de vraag gesteld: "Wat hebben we nu eigenlijk nodig, om zaken ingewikkelder te maken voor leerlingen, zodat het gaat schuren?". Dat schuren zou de actieve houding van leerlingen helpen stimuleren.

Anders organiseren: A+

Om de actieve houding van leerlingen te stimuleren, werd "een nieuwe onderbouw" opgezet door drie docenten. Het richt zich op het versnellen en verrijken van het onderwijs voor begaafde leerlingen binnen het atheneum. Daarmee werd aangesloten bij de pilot "Versneld en verrijkt vwo" van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, resulterend in A+. Wat bij de onderbouw begon, breidt zich nu uit naar de

bovenbouw. De nieuwe bovenbouw is vervolgens bijna organisch ontstaan.

Maar, wat houdt A+ nu precies in? Het heeft veel weg van een leerplein. In een aparte ruimte op school werkt een groep leerlingen, die geen regulier lesrooster volgen. Ze volgen wekelijks zo'n acht tot negen lessen, verspreid over vijf dagen. De rest van de tijd die ze op school spenderen, werken ze zelfstandig of met andere leerlingen. Dit gebeurt onder begeleiding van coaches. De groep bestond bij de start uit 36 leerlingen, begeleid door drie coaches. Inmiddels staat de teller op 64 leerlingen, met twaalf coaches. Er staan 2 coaches per dag op een groep leerlingen, die elkaar kunnen afwisselen.

De leerlingen starten elke dag om 09:00 uur met een dagstart van vijftien minuten. Hierin worden bijvoorbeeld actualiteiten in de wereld, het werkklimaat of zaken die bij de leerlingen spelen besproken. Daarna maken de leerlingen hun dagplanning. Het lesprogramma start om 9:40 uur. De leerling gaat dan of a) naar een reguliere les of b) zelfstandig met zijn of haar taken aan de slag in de coachruimte. Die twee opties wisselen zich de rest van de dag af. Het verschilt dus per leerling hoe de dag eruitziet.

De lessen bij A+ zijn minder frequent dan in het reguliere atheneum-programma. De meeste vakken worden in de huidige situatie maar voor 25% van de oorspronkelijke lestijd gegeven “Dat is dan wel traditioneel in de klas met docent.” Het vak Spaans is bijvoorbeeld van twee keer in de week naar één keer in de twee weken gegaan. Het vak wordt dus drie of vier keer gegeven alvorens er een toetsweek is. Alleen voor lichamelijke opvoeding en wiskunde geldt dat niet, door de wettelijke regels is het aanbod daarin gelijk aan het reguliere atheneum-programma. Concreet houdt dit in dat de leerlingen in het vierde leerjaar zo’n acht à negen lessen per week, verspreid over vijf dagen, hebben. “De visie erachter is dat we veel meer op maat willen werken en dus niet teveel traditionele lessen, zoals dat heet.”

Wanneer de leerlingen geen les hebben, werken ze in de coachruimte aan hun eigen taken die in de planning staan. Ze worden daarbij ondersteund en geholpen door coaches, die daar gedurende de dag rondlopen. Per dagdeel is er één coach in de coachruimte aanwezig. Sommige van deze coaches hebben zichzelf aangemeld, anderen zijn door leerlingen gevraagd omdat ze hen de rol goed vonden passen. De coach richt zich op de ontwikkeling. Het bewaken van de werksfeer of de begeleiding van de persoonlijke kant van de leerling is niet de taak van de coach.

De dag eindigt om 15:00 uur, maar er is ruimte om tot 16:00 uur op school te blijven als leerlingen dat zelf willen. De coaches blijven tot 16:00 uur. Leerlingen blijven op eigen initiatief vaak nog langer. “Er is een grote groep leerlingen die dan vaak op vrijdagmiddag ook nog eens blijft tot 6 uur bijvoorbeeld, die willen dan spelletjes spelen met elkaar.” Dat leerlingen zo graag op school blijven, wordt door zowel docenten als ouders bijzonder gevonden.

Wat levert het op? Een actieve houding en energie

Uit een eerste evaluatie blijkt dat de leerlingen zelf een ruime 7 geven aan A+ in de bovenbouw. Ze zijn positief en over het algemeen tevreden. Het valt docenten op dat de leerlingen harder werken dan daarvoor. Er lijkt een “community-gevoel” te zijn ontstaan bij de leerlingen: het is normaal om op school en met elkaar te werken. Er haken ook groepen aan die dat eerst niet deden, zoals een uitdagende klas uit regulier atheneum-4. De leerlingen gaven aan dat ze niet meer achterover kunnen leunen, omdat ze maar twee lessen per week hebben: ze ‘moeten’ voor hun gevoel aan het werk.

Ze zeggen zelfs harder te werken. De actieve houding bij leerlingen, het doel van A+, lijkt bij het gros te zijn bereikt. Leerlingen zijn gemotiveerd. De resultaten van de A+-leerlingen zijn een paar tienden hoger dan de resultaten van de leerlingen in het reguliere atheneum-programma. Misschien nog wel belangrijker zijn de vaardigheden die de leerlingen opdoen door het werken met A+. Reflecteren, plannen, bewust worden van het eigen leerproces en spreken over de eigen ontwikkeling zijn daar voorbeelden van.

Docenten die nu de rol van coach vervullen, krijgen energie van deze manier van werken.

“ Ik vind het heel erg mooi dat leerlingen tegen mij zeggen van: ‘Het is zo fijn nu, ik verveelde me heel erg in de onderbouw en ik was niet gemotiveerd en nu wel.’ Ja, daar krijg ik dus energie van, er is dus een vorm die bij jullie past.

Voor de coaches gaat het om het echt kunnen luisteren naar de leerlingen en daar wat mee te kunnen doen. Het is een intensievere samenwerking als collega-coaches onder elkaar. De coaches ervaren deze nieuwe manier van samenwerken als prettig er is een betere afstemming met elkaar. Ze vinden het fijn om aan iets nieuws te werken, het gevoel van met de tijd meegaan en ook zien dat het werkt. Daarnaast ontstaat meer ruimte voor begeleiding en lesopslag. Het werkplezier wordt daardoor voor de coaches vergroot.

De schoolleiders hebben een rol gespeeld in het kunnen werken met A+. De steun van schoolleiders uit het MT wordt zelfs als “belangrijke conditie” genoemd. De docenten die A+ wilden zetten, kregen ruimte om dit te doen en uit te proberen. Daarbij dachten de drie afdelingsleiders en rector ook mee in het proces van het (verder) ontwikkelen van A+.

(Het overwinnen van) Uitdagingen

Zoals met elke nieuwe manier van werken, zorgde ook A+ voor een aantal uitdagingen. Voor vakdocenten was de eerdergenoemde lage frequentie van lessen best lastig, omdat bijsturen moeilijk lijkt. “Het vraagt best wel wat van je flexibiliteit als docent en het is best eng dat je je leerlingen zo weinig ziet als vakdocenten.” Eén keer per zes weken wordt er nu overlegd tussen de coaches en vakdocenten. Hierin stemmen ze met elkaar af hoe het gaat en wisselen ze informatie over leerlingen uit. De coaches en vakdocenten geven daarnaast in dat overleg de eigen expertise weer op de inhoud. De leerlingen kunnen een beroep doen op beiden bij vragen. Daarnaast ervaart niet iedereen hetzelfde nieuwe werkplezier. “Er zijn dus ook docenten die zeggen: ‘ik wil juist [zelf] twee keer per week die leerlingen zien.’” Het moet je liggen als docent om meer te werken

vanuit de coachrol of het minder zien van je leerlingen als vakdocent.

De volgende stap

De volgende stap bestaat uit twee onderdelen. Het beter op de kaart zetten van het verrijksdeel van de bovenbouw is het eerste onderdeel. De A+ - leerlingen krijgen namelijk ook verrijking door middel van een tussenjaar. De invulling hiervan kan per leerling verschillen. “Het hoeft niet per se een verrijking voor je CV te zijn, het kan ook een verrijking zijn voor je eigen ontwikkeling.” De een gaat naar het buitenland, de ander loopt stage bij het St. Antonius Ziekenhuis in Nieuwegein of volgt extra vakken, zoals de aangeboden wetenschapsvakken. Het tweede onderdeel draait om de verbinding tussen de A+ onder- en bovenbouw. Nu de eerste lichting de A+ bovenbouw doorloopt, willen de coaches met de nieuwe wijsheid ook de A+ onderbouw opnieuw bekijken.

Dat A+ inspireert, staat vast. Collega-scholen komen regelmatig een kijkje in de keuken nemen van College de Heemlanden. Ook wonnen ze een provinciale onderwijsprijs met A+.